

SAŽETAK PRESUDE

GESTUR JONSSON I RAGNAR HALLDOR HALL PROTIV ISLANDA PRESUDA VELIKOG VIJEĆA OD 22. PROSINCA 2020. ZAHTJEVI BR. 68273/14 I 68271/14

Novčana kazna izrečena podnositeljima zahtjeva zbog nepoštovanja suda kao braniteljima u kaznenom postupku ne predstavlja kazneno djelo ili kaznu u autonomnom smislu Konvencije

ČINJENICE

U kontekstu globalne financijske krize 2008. te kasnijeg ekonomskog sloma najvećih islandskih banaka, podnositelji zahtjeva bili su branitelji okrivljenika u kaznenom postupku koji se odnosio na prijevare i gospodarski kriminal. U opsežnom i složenom predmetu spornim se pokazalo vrijeme koje je podnositeljima zahtjeva, kao braniteljima okrivljenika, okružni sud dao za pripremu obrane. Naime, podnositelji zahtjeva od suda su tražili više vremena za proučavanje dokaza te odgodu početka suđenja. Okružni sud je odbio njihov zahtjev, nakon čega su podnositelji izjavili da zbog savjesti nisu više u mogućnosti nastaviti obavljati svoju dužnost branitelja te su tražili svoje razrješenje s te dužnosti. Ni potonjem zahtjevu nije udovoljeno, slijedom čega podnositelji zahtjeva nisu pristupili na zakazanu raspravu. Zbog izostanka podnositelja okružni sud je okrivljenicima morao imenovati nove branitelje i odgoditi početak rasprave, a što je dovelo do znatnog produljenja postupka. Pri izricanju presude okružni sud je, in absentia, podnositeljima zahtjeva izrekao novčanu kaznu zbog nepoštovanja suda i namjernog odugovlačenja postupka. Pritom su novčane kazne koje je okružni sud izrekao podnositeljima (približno 6.200,00 EUR svakom) bile deset puta veće od kazni koje nacionalni sudovi inače izriču za nepoštovanje suda i odugovlačenje postupka. Protiv odluke okružnog suda podnositelji zahtjeva neuspješno su se žalili. Vrhovni sud Islanda, po prevedenoj usmenoj raspravi, odbio je žalbu podnositelja i potvrdio im izrečene novčane kazne.

PRIGOVORI

Podnositelji zahtjeva prigovorili su pred ESLJP-om da im je suđenjem i izricanjem kazne u odsutnosti povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. Konvencije. Dodatno, prigovorili su i zbog povrede članka 7. Konvencije jer u trenutku izricanja kazne više nisu bili branitelji okrivljenika, a iznos izrečene novčane kazne bio je nepredvidiv.

U presudi vijeća od 30. listopada 2018. godine ESLJP je jednoglasno utvrdio da nije došlo do povrede članka 6. i 7. Konvencije. Vijeće je presudilo da je podnositeljima pružena prilika da pred Vrhovnim sudom iznesu nove činjenice i traže ponovno utvrđivanje osnovanosti optužbi protiv njih, što znači da su im poštovana jamstva iz članka 6. Konvencije. U pogledu članka 7.,

vijeće je utvrdilo da je iznos novčanih kazni bio u skladu s težinom kaznenog djela te su taj iznos podnositelj mogli razumno predvidjeti.

Dana 25. siječnja 2019. predmet je na zahtjev podnositelja upućen velikom vijeću.

OCJENA ESLJP-a

ESLJP je najprije istaknuo kako je ključno pitanje u predmetu, potpadaju li novčane kazne izrečene podnositeljima pod „kaznenu optužbu“ u smislu kaznenog aspekta članka 6. Konvencije. Sukladno praksi ESLJP-a primjenjivost kaznenopravnog aspekta članka 6. Konvencije temelji se na tzv. Engel kriterijima (Engel i drugi protiv Nizozemske, stavci 82.-83.). Prvi kriterij je kvalifikacija djela u nacionalnom pravu, drugi kriterij je priroda djela, a treći narav i težina zapriječene kazne koja bi mogla biti izrečena osobi o kojoj je riječ. Nudeći pregled svoje dosadašnje prakse u predmetima koji su vođeni zbog nepoštovanja suda, ESLJP je upozorio na posebne okolnosti o kojima ovisi primjenjivost članka 6. Konvencije. Tako mogućnost zatvorske kazne i upis djela u kaznenu evidenciju predstavlja čimbenike zbog kojih je ESLJP predmete svrstavao pod „kaznenopravni aspekt“ članak 6. Konvencije. S druge strane, neznatna visina novčane kazne, njeno izricanje u visini propisanog zakonskog minimuma kao i postojanje zakonskog maksimuma težine kazne predstavljalo je argumente zbog kojih je ESLJP smatrao da članak 6. Konvencije nije primjenjiv (Ravnsborg protiv Švedske, stavak 35., Putz protiv Austrije, stava 37., Žugić protiv Hrvatske, stavak 68.).

Sukladno tome, ESLJP je u predmetu podnositelja primijenio Engel test i zaključio sljedeće:

(i) Prvi kriterij – pravna kvalifikacija djela u nacionalnom pravu

ESLJP je utvrdio da predmetno djelo u nacionalnom pravu nije kvalificirano kao kazneno. Naime, iako je propisano Zakonom o kaznenom postupku, zakonska odredba koja opisuje djelo smještena je u poglavlje naziva „Postupovne novčane kazne“ i po svom sadržaju je slična odgovarajućoj odredbi Zakona o parničnom postupku. Također, ispitivanje nepoštovanja suda nije zahtijevalo aktivnost državnog odvjetnika, dok je novčanu kaznu sud izricao po službenoj dužnosti. No, kako prvi kriterij Engel testa predstavlja samo početnu točku u ocjeni je li djelo kaznene naravi, ESLJP je nastavio s primjenom drugog i trećeg kriterija (Öztürk protiv Njemačke, stavak 52.).

(ii) Drugi kriterij – priroda djela

Daljnjom analizom ESLJP je zaključio kako je podnositeljima zahtjeva novčana kazna izrečena temeljem odredbe koja je imala zatvoren krug adresata. Naime, sukladno predmetnoj odredbi Zakona o kaznenom postupku novčana kazna mogla se izreći samo „državnom odvjetniku, branitelju ili pravnom savjetniku“, odnosno osobama određenog statusa. U tom smislu, ESLJP je istaknuo posebnu ulogu koju odvjetnici imaju u provođenju pravde, a što uključuje i dužnost u pogledu njihova ponašanja koje mora biti diskretno, iskreno i dostojanstveno (Correia De

Matos protiv Portugala [VV], stavak 140.). Pritom, ESLJP je razmatrao i činjenicu da su izrečene novčane kazne donesene na temelju propisa koji su uobičajeni u pravnim sustavima državama članicama i koji omogućuju sankcioniranje nepoštovanja suda. Takvi propisi načelno više služe izvršavanju stegovnih ovlasti suda nego izricanju kazne za počinjenje kaznenog djela. No, imajući na umu ozbiljnost kršenja profesionalnih dužnosti koju su podnositelji zahtjeva počinili ne pristupivši raspravi i ignorirajući odluku suda, ESLJP je pristupio ispitivanju predmeta i prema trećem kriteriju.

(iii) Treći kriterij – narav i težina zapriječene kazne

Razmatrajući utvrđenje Vrhovnog suda Islanda, ESLJP je primijetio da iako Vrhovni sud djelo nije kvalificirao kao „kazneno“ u nacionalnom pravu ipak je smatrao da „narav kazne“ kategorizira djelo pod „kazneno“ u autonomnom smislu članka 6. Konvencije. Do takvog utvrđenja Vrhovni sud je došao temeljem činjenice da primijenjena odredba zakona o novčanoj kazni zbog nepoštovanja suda nije imala propisani zakonski maksimum, a izrečena novčana kazna bila je visoka. No, poštujući pravo država članica da predvide i višu razinu zaštite prava i sloboda u okviru nacionalnog pravnog sustava, kada je pozvan ispitati primjenu drugog i trećeg kriterija Engel testa, ESLJP samostalno ispituje opseg tumačenja pojma „kazneni“ u autonomnom smislu članka 6. Konvencije. ESLJP je ukazao da sukladno nacionalnom zakonodavstvu podnositelji zahtjeva zbog svog nedoličnog postupanja nisu mogli biti osuđeni na kaznu zatvora. Također, izrečena novčana kazna nije mogla biti zamijenjena kaznom zatvora u slučaju neizvršenja kazne niti se upisivala u bilo kakvu kaznenu evidenciju. Stoga, iako je iznos izrečenih novčanih kazni bio visok te zakonom nije određen maksimum visine zapriječene kazne, prema ocjeni ESLJP-a narav i težina sankcije koja je izrečena podnositeljima nije postigla potrebnu ozbiljnost kako bi se mogla podvesti pod „kaznenu“ sferu u autonomnom smislu članka 6. Konvencije (Müller-Hartburg protiv Austrije, stavak 47.).

Slijedom svega navedenog veliko vijeće ESLJP-a je izmijenilo odluku vijeća o dopuštenosti zahtjeva te je zahtjev podnositelja zbog povrede prava na pošteno suđenje proglasio nedopuštenim *ratione materiae*.

Analizirajući prigovore podnositelja vezane za povredu članka 7. Konvencije - činjenicu da je podnositeljima izrečena novčana kazna kada više nisu bili branitelji okrivljenika, da nacionalnim zakonodavstvom nije propisan maksimalan iznos novčane kazne te da su izrečene kazne bile deset puta veće od onih koje nacionalni sudovi uobičajeno izriču za ista postupanja – ESLJP je utvrdio da se novčane kazne izrečene podnositeljima ne mogu smatrati „kaznom“ u autonomnom smislu članka 7. Konvencije. Slijedom navedenog i ovaj prigovor podnositelja proglasio je nedopuštenim *ratione materiae*.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.